

ש. הר' לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שזוכה עובר
זכבים ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שזוכה ישראל ישלח תרד בארץ ישראל ומה כפי שיש לו אלוה וכל
דור ברוצה לארץ חמה כפי שאין לו אלוה שני' ילחח לכס את ארץ כנען להיות לבם לאלהים וכל
שאתו דה בארץ אין לו אלוה אלא לומר ק"ל כל דור בחו"ל כאלו עובר עברה טובים וכן ברוך הוא אפי'
כי נשגבו היום מספרם בנחלת ה' לאמר ק"ל עבר אלזהם ארצם וכו' וכו' אפי' לו לחד ק"ל עבר אלזהם
זרעם אלא לומר ק"ל כל דור בחו"ל כאלו עובר עברה טובים ה' ויא ויה משפחם מניה דרב ודוד
באע' למסס לארץ ישראל דאמר רב ויהיה יכל הוהיה מבבל לארץ ישראל עובר כעשה שנאמר

ספר שמעון ב ק"ל ע"ה

ותח נודו ט' קדמה טמיה פ"ח לפי כל הדג כח"ל כאלו סוד פנזה טכנים וכו' וכו' וכו'
ואמר נכון כחלקם שאינו רשעים עמה. כנח ונח נ"י ונח וק"ל: כך חסוד נזחה הידי

ההלכה

י"ח כ"ד א מחוצה לארץ לחיל או מארץ ישראל לארץ ישראל אבל מחוצה לארץ
לארץ ישראל כופין אותה לעלות אפילו מנה הדיפה לנוה הרע ואפילו מסקום שרובו ישראל למסקום שרובו כנענין ואין
מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ ואפילו מנה הדיפה לנוה הרע ואפילו מסקום שרובו ישראל למסקום שרובו כנענין ואין
כ אמר יהאיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה תצא בלא כחובה. אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה ויציא ויתן
בחובה. והוא הדין לכל סקום מארץ ישראל עם ירושלים. שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם. הכל מעלין
לירושלים ואין הכל מוציאין משם: ר"ל כ"ס א"ש פ"ק י"ג

3
ה' הנה נבא דנפלה ליה יבמה
כי חזאה אחא לקמה דר' תנאי אל מר' לטות ולבמה אל' אר'ו
נשא כותיה וכן ברוך המסקום שדרו והוא יד אר'ו

כתובת ק"ל ע"ה

7
אכן. זהו עיקר רעונו יח. שאנחנו נבחר מעד עצמנו לעשות רענו. כדבר
החתם סופר: ידוע כי כל התורה היא בכחיה ולא בהכרח. וידוע גם כן
משאחיל אהת תומין גולילי. שהקב"ה הניח את ידו על החלק הטוב
ואמר זכרתי בחיים (רש"י דברים ל"ט). וכתב הרמב"ם בפרשת מסעי על
המסוק יהורשתם את הארץ וישבתם. שהיא מצוה עשה מפורשת לישב
בארץ וקושה. והנה כשאין לנו חיות על פני כל הארץ. רק הארץ הזאת.
איך לא נקים מצות' עשה זו כי אם בהכרח. ולא יזכר בחיובתה אותה ברעון
לשם ה'. אך כשיש לנו טוב ארצות הנגידים ולא נבחר לישב כי אם בה'
אין נקים מצוה עשה הנ"ל ברעון נפשנו. וכבר כתבנו כי הקב"ה יתמיד
גולילי ומניח ידיו על החלק הטוב. לומר. את זה נבחרנו לכם. זהו שאמר
הכבוד דבור עמים חתתיו ולאומים חתת גולילי. כאופן שנתכל לשבח
בארצם כרעונם. ואיכ"ב יבחר לנו את נחלתנו. וזהו יזכר שהוא בחיובתה
לא בהכרח'.

ויש ספר דברי הימים

9
התאווה משה ליכנס לארץ
אגב זה. יש מקום לכר את דברי חז"ל במסכת סוטה בהם משתמשים
אנשים באופן כחתי מדויק כדי למעט את הערך של ארץ ישראל. נאמר
שם: "מפנימה התאווה משה רבינו ליכנס לארץ ויראלי וכי לאכל מפריה
או לשבוע מטובה הוא עדיקל אלא אמר: הרבה מצוה נעטרו ישראל. ואיך
מתקיימו אלא בא"י, אכנס אנכי כדי שיתקיימו על ידי" (94). יש
אנשים שמבנים באופן שטחי שאין לא"י ערך עצמו. ורק "נותנת רוחים"
של קידום מצוות התלויות בארץ, כגון שמיטה, תרומה ומעשרות וכדומה.
כך שהארץ אינה אלא כמסדר ואמצעי. והמצוות מהוות את התכלית. כל זה
מסולף מעיקרו. האמת היא הפוכה מזה. כל הרווחים האלו הם תוצאה של
הצטרות קדושת ארץ ישראל (96). הפרטים נמשכים מי הכלל ולא להיפך:
כל פרטיה ודקדוקיה של תורה נמשכים מקדושת כלל ישראל. "אשר בקר
בנו מכל העמים" (95). על הסלולף הזה יש הערה יסודית של בעל "גדולי
תרומה", ר' עזריה פינג'ר. על המליד חכם גדול ועצום, שהיה חי
באדסדה. לפני כמה מאות שנים. בספרו "כנה לעדתם" הוא מעיר שלא
נאמר בגמרא "אכנס לארץ כדי לקיים מצוות" אלא "הרבה מצוות נעטרו
ישראל... אכנס לארץ כדי שיתקיימו על ידי". במעוף מחשבה ענקי הוא
מבאר שלא מדובר ברווח פרטי של מצוה על ידי הכניסה לארץ אלא
בדבר אחר לגמרי. משה רבינו, "השקול כנגד כל ישראל", דואג לביסוסם
היסודי של ישראל בכניסתם לארץ. הוא ירדע שיש ענין שהוא זכנס לארץ.
כדי שתחת הדרכתו תתקיימה המצוות של כלל ישראל בשלמותם. "הרבה
מצוות נעטרו ישראל, ואיך מתקיימן אלא בא"י, אכנס כדי שיתקיימו
על ידי". בשביל זכות הדברים והשראת השכינה בישראל. "לא שאני אקיימם
ש"ה אז אפשר, אלא בהתייבש שם בהמשך הזמן, וכבר נזכרה בזה על זה
כנגדו. אלא למען יתקיימו על ידי, שבית ישראל יקיימו אותן על ידי,
בסבתי ובשבילי. כי בהיותי שם עמהם, במקום קדומם, ארבה מאד לזרזם
ולזהזיהרם על קיומם ועשייתם" (97).

שם פ"ק י"ג

11
י"ח כ"ד א מחוצה לארץ לחיל או מארץ ישראל לארץ ישראל אבל מחוצה לארץ
לארץ ישראל כופין אותה לעלות אפילו מנה הדיפה לנוה הרע ואפילו מסקום שרובו ישראל למסקום שרובו כנענין ואין
מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ ואפילו מנה הדיפה לנוה הרע ואפילו מסקום שרובו ישראל למסקום שרובו כנענין ואין
כ אמר יהאיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה תצא בלא כחובה. אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה ויציא ויתן
בחובה. והוא הדין לכל סקום מארץ ישראל עם ירושלים. שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם. הכל מעלין
לירושלים ואין הכל מוציאין משם: ר"ל כ"ס א"ש פ"ק י"ג

החש הגדול של כל המצוות כולם אל ארץ ישראל, מביא אותנו
אל הדעה האמיתית. שהושמה הפנימית של כל המצוות כולן
אפילו של אותן שאינן תלויות בארץ, היא תלויה גם היא באמת
בארץ, ומאווירה המחיה נשמות הנה וינקות מרחוק כפי היכולת
לצורך העמדת חיותם גם בחו"ל, "א"י שותה מי גשמים וכל
העולם כולו מומצית" [תענית י"ד א]. כמו" שבמעמד התמרי
הארץ היא הרכוש היסודי מעמיד את האדם ואת הגוי על רגליו.
והוא המביאה אותו לכלל מעמד ביתו קניינו, אשר ע"כ "כל אדם
שאינו לו קרקע אותו אדם" [בבמות ס"ג א']

ארץ הגויה ב"ש"א

6
וקמה הפלג'ר' חנינה להקפיד בנה' - כי קשקשאל
אם מר' לקלוני לצאה לחוצה לארץ' ל"בם את אשת אחיו - אמרי:
"אחיו נשא ניה - פרוד המקום שקרנו! הוא ירד אחריו!" וכן אסרו
תקמי למכר לקרע בארץ ישראל לקב"ה, ואף אסרו למכר קרובות בית
ולתינת מקומו חרבי. וכן: "להוסיף מה שאמרתי: "אין דנין דיני קנסות
אלא בארץ ישראל". וכן מה שאמרתי: שלא יצא העבד לחוצה לארץ'
ונקרה מאמרם פיוצא פאלה. וכן אמרתי: "אזירא דארץ ישראל
מקדיש". ומאבקתם לארץ אמרתי: "כל המסלף ארבע אמות בארץ
ישראל מקשה לו שהוא פן העולם תבא". וכן. א. אשר. מחוץ
השוקקתו לבא לארץ ישראל מיד. התעקש לעבד ברנלי בנהר משאל
מציא כלי שיש. ענה ל'מין' שקמה על זה: "דוקתא דמשה ואהרן
לא יכו ליה. מי יזמר דוקתא ליהוה!"

7
ויש ספר דברי הימים

8
קדושת הארץ וקדושת המצוה
אמנם ידידי הגאון ר' יעקב דוד רידב"ו שליט"א, העיר בקונטרס-השמיטה אשר לו:
אפשר לומר, שנחיר להפקיע את מצוה שביעית ע"י הסקפת המכירה, משום שאנו אוכרים
בני שביעית בזמן הזה יש קנין לנכרי להפקיע, משום ישוב-ארץ-ישראל, - הרי כיון שאנו
קיימים אותה מקדושתה אין כאן מצוה ישוב ארץ-ישראל.
אבל כיון מיוסד רק על הסברא, שאין שום מעלה אחרת לארץ ישראל מלבד מה שעל
אספר לקיים את המצוות התלויות בה. והיא לפי זה רק כעין הכשר להמצוות התלויות בארץ,
כך כשמפקיעים חובת המצוות, אפילו ע"פ הכרת, שוב אין כאן מצוה ישוב ארץ ישראל.
ומת לא כן הדבר, וסברא זו אינה מיוסדת ע"פ עיקר יסודה של תורה. התלויה ביסוד קדושתה
ליונה גם היא בארץ ישראל, ומלכה ושריה בגוים אין תורה" וכיון שגלו ישראל ממקומם
לך ביטול-תורה גדול מזה" (תגינה ה). כי ארץ-ישראל דומה בזה לתלמוד-תורה: ותלמוד'
יה, אע"פ שהוא מביא לידי מעשה המצוות כולן, מכל-מקום חלילה לומר. שערכה של תורה
גנו כ"א הכשר למעשה המצוות, אבל היא עליונה וחשובה בקדושתה בפני עצמה, עד שאפילו
לומדין מה שאי אפשר לקים כלל אין שיעור למעלת הלימוד ההוא, ועוד הוא גדול באיזה
ם מן הלימוד שאפשר לקימו במעשה. שהרי זה נחשב ג"כ עשיה, כדאמרין (מנחות ק"א):

כל העוסק בתורת חסאת כאילו הקריב חסאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם,
אין שיעור למעלת התורה של הלימוד בדברים שאין להם שום יחש לעניני מעשים, כי היא
בעצמה עליונה מכלו אלא שבכלל גדול מעלתה כלולה גם מעלה זו שהיא מביאה לידי מעשה -
כמו כן היא קדושת ארץ ישראל, אע"פ שבקדושתה היא מביאה אותנו גם בחורבנה לידי כמה
מצוות, שאין לנו דוגמתן בחוץ-לארץ, וק"ו בבנינה. מי מנה עפר יעקב, מ"ם לא זה הוא כל
עיקר מעלתה, עד שנאמר, שאם מתבטל חיובן של כמה מצוות או אם יש איזה דוחק, המונע
מקיום המצוות ומכריח לבקש דרכים כדי להיות נפטרים מהן מפני הדחק, יגרע בזה ערך
קדושתה וחבת מצוות ושיבתה. כי לא כן הוא, ואפילו אם מפני הדחק צריכים להפקיע איזו
מצוה מהמצוות התלויות בארץ לא יפול על זה, חס-ושלום, לבס של הווכים להסתופף בצלצה
קדושתה עניימה ארץ-המדה אשר עיני ה' אלהינו בה תמיד, מראשית השנה עד אחרית
שנה, ממה ידירות משכנותיו כי צבאות אנשי נכספה וגם כלתה נפשי לחצרותי, לבי וכשרי
ירגנו אל אל ה'. כי עצם ישיבת ארץ ישראל מצד עצמה שקולה היא נגד כל המצוות שבחורה,
שבכלל כל המצוות כוללות גם כל המצוות התלויות בארץ.

שם פ"ק י"ג

12
היחש הגדול של כל המצוות כולם אל ארץ ישראל, מביא אותנו
אל הדעה האמיתית. שהושמה הפנימית של כל המצוות כולן
אפילו של אותן שאינן תלויות בארץ, היא תלויה גם היא באמת
בארץ, ומאווירה המחיה נשמות הנה וינקות מרחוק כפי היכולת
לצורך העמדת חיותם גם בחו"ל, "א"י שותה מי גשמים וכל
העולם כולו מומצית" [תענית י"ד א]. כמו" שבמעמד התמרי
הארץ היא הרכוש היסודי מעמיד את האדם ואת הגוי על רגליו.
והוא המביאה אותו לכלל מעמד ביתו קניינו, אשר ע"כ "כל אדם
שאינו לו קרקע אותו אדם" [בבמות ס"ג א']